

Mitä mieltä oltiin Suomen nuorisosta vuonna 1959?

Vad tyckte folk om ungdomar i Finland år 1959?

Vesa Keskinen

Viikkosanomat julkisti vuoden 1959 marraskuun numerossa 46 suuren kansalaiskyselyn aiheesta "Mitä mieltä olette Suomen nuorisosta?" Lehdessä seuraavassa numerossa oli kuuden sivun reportaasi Helsingin "kadunkulmanuorisosta". Lehdessä nuorisoreportaasi ja massiivisen vastaajamäärän saanut mielipidetiedustelu ovat jääneet unohduksiin – viittauksia niihin ei löydä tietokannoista tai nuorisoa koskevista tutkimuksista. Palatkaamme siis ajassa taaksepäin 46 vuotta.

Marraskuussa 1959 Viikkosanomat johdatteli lukijoitaan sanomaan mielipiteensä nykykuorisosta seuraavaan tapaan:

Nuoriso-ongelma ei liene väärä sana nykytilanteessa. Sen syynä on tuskin niinkään nuoriso itse kuin yhä monimutkaistunut yhteiskunta – teollistuva, kaupunkilaistuva, modernisoituva elämäntilanne. Tämän ongelman olemassaolosta kertoo päivittäin lehdistö, radio, kirjallisuus, keskustelu. Täysikäisillä sukupolvilla on aina ollut tapana arvostella oman aikansa nuorisoa sekä syytä että syyttä. Aivan viime vuosina tämä arvostelu ja keskustelu on kuitenkin Suomessakin kehittynyt niin voimakkaaksi, että se jo todistaa tietyn pulman esiintymistä. Tämä pulma voi olla myös kuviteltu tai ainakin liioiteltu, toisten mielestä taas asiaa ei ole tuotu esille tarpeeksi. Mitä mieltä Te olette?

I sitt novembernummer 46 år 1959 utgav veckotidningen Viikkosanomat en stor medborgarenkät om ämnet "vad tycker ni om Finlands ungdom". I därpå följande nummer ingick ett sex sidors reportage om "gathörnsungdomarna" i Helsingfors. Detta reportage och den massiva responsen har fallit i glömska – inga databaser eller ungdomsstudier nämner den. Låt oss därför gå 46 år tillbaka i tiden.

I november 1959 lockade Viikkosanomat med följande ord (övers. från finskan) sina läsare att säga sin åsikt om nutidsungdomen.

I dag torde det knappast vara fel att tala om ett ungdomsproblem. Dess upprinnelse är näppeligen de unga själva utan snarare vårt allt mera invecklade – industrialiserade, urbaniserade och moderna – samhälle. Om detta problems existens påminns vi dagligen av press, radio, litteratur och debatt. De vuxna har alltid haft för vana att kritisera sin tids ungdom – både med eller utan orsak. Under de allra senaste åren har denna kritik och debatt dock vuxit sig så stark i vårt land att det vittnar om att ett visst problem föreligger. Detta problem kan enligt somliga vara påhittat eller åtminstone överdrivet, medan andra tycker det talas alldeles för litet om det. Vad tycker Ni själv?

Viikkosanomat (1922–1972) oli kerran viikossa ilmestynvä uutiskuvalehti, samantapainen kuin amerikkalainen Life. Sen päätoimittajana oli alkuvuosina Aatos Erkko. - | Veckotidningen Viikkosanomat, som utgavs åren 1922–72, var en bildjournal i stil med amerikanska Life. Dess chefredaktör under de första åren var Aatos Erkko.

Nuorisoamme moititaan paljosta, viitataan lisääntyneeseen nuorisorikollisuuteen, puhutaan tuomitsevassa sävyssä "lättähatuista", "villamyssymisseistä", "pärinäpojista", rock'roll sukupolvesta, hulinoimisesta ja kurittomuudesta. Mutta toisaalta nyky-nuorisomme sanotaan olevan älykästä, terveellä tavalla kypsyyttä, modernia ja tyylikästä, rehtiä ja reilua. Minkälaisen kuvan Te olette asiasta saanut?"

Lukijoita pyydettiin vastaamaan kymmeneen kysymykseen ja palauttamaan vastaukset eli kyselylomakkeen (lehden yksi sivu) toimitukseen vajaan viikon kuluessa.

Våra ungdomar klandras för en hel del. Det talas om ökad ungdomsbrottslighet och, med rynkad näsa, om en generation av ungdomsklädda, mopedåkande och rock'n rollspelande ungdomar, om huliganism och otyglade vanor. Men samtidigt sägs vår ungdom av idag vara intelligent, sunt mogen, modern och snygg, hurtig och rättvis. Vilken är Er egen uppfattning om saken?

Läsarna ombads besvara tio frågor och returnera svarsblanketterna (en sida av journalen) till redaktionen inom en knapp vecka.

Jotta mahdollisimman moni vastaisi kyselyyn, se oli laadittu suurkilpailun muotoon. Vastanneille oli luvassa 600 000 markan (12 000 euroa) arvosta palkintoja. Voittosummalla sai valita loman Kanarian saarille (3 viikkoa), Espanjan aurinkorannikolle tai

För att få så många som möjligt att fatta pen-nan hade enkäten gjorts upp som en stor tävling. Penningpris för sammanlagt 600 000 mark (motsv. ca. 12 000 euro) utlovades. För vinstsumman fick man välja en semester på Kanarieöarna (3 veckor),

talviloman Itävallan Alpeille tai vaihtoehtoisesti erilaisia esinepalkintoja (polkupyöriä, mopedeja, radioita, televisioita, kelloja, soittimia, kotitalouskoneita). Viikkosanomat harrasti yleisemminkin vastaavia kansalaiskyselyitä, joihin houkuteltiin vastaamaan runsailla palkinnoilla. Mm. vuoden suomalainen merkkihenkilö valittiin tällä tavalla.

Lehden seuraavassa numerossa 47 oli kuuden sivun reportaasi Helsingin ”kadunkulmanuorisosta”. Sakari Räsänen kirjoittaman jutun ”Isänmaan toivot”, ingressissä todettiin: *...kirjoituksen ja kuvien nuoret ovat vain pieni osa maan nuorisoa, mutta he näkyvät ja kuuluvat ehkä eniten. Heidän mukaansa on muodostettu monta yleistävää mielipidettä, enimmäkseen vääriä, mutta osin oikeitakin. Heidän tunnuslauseensa kuvaa heidän ongelmansa: mitäs tulevaisuudesta kunhan tiedämme, mitä teemme tänä iltana.*

Tunnuslause on muuten sitaatti ranskalaisesta elokuvasta ”Suurkaupungin nuoriso” (Les Tricheurs), jota esitettiin Helsingissä syksyllä 1959.

Positiivisesti nuorisosta

Ingressi tiivistää monen sivun reportaasin hengen, jossa nuoret nähdään yllättävän positiivisin silmin. *”Kokonaiskuva ei harvojen paatuneiden virheistä ja rikoksista huolimatta ole mielestäni synkkä, pikemminkin vähällä vaivalla korjattavissa. Tärkein vastuu kuuluu vanhemmille. Juttu päättyy seuraaviin sanoihin: Pohjaltaan ainakin helsinkiläisnuorison näkyvin ja liikkuvinkin osa on tervettä, reilua ja ennakkoloolotonta.*

Lehden värillisen kansikuvan ja artikkelin lukuisat mustavalkoiset kuvat otti Pertti Jenytin (s. 1932), joka toimi Sanoma Oy:n Lehtikuvassa vuodesta 1959 vuoteen 1987.

Saman numeron pääkirjoitus ”Nuoriso ja puku-
muoti” käsitteli niin ikään huomattavan ymmärtävään sävyyn nuorten pukeutumista. Sen pointtina oli,

på spanska Costa del Sol eller österrikiska alperna. Alternativt kunde olika föremål såsom cyklar, mopeder, radioer, televisioner, klockor, skivspelare, hushållsmaskiner väljas. Dylika medborgarenkäter med lockande pris hörde till Viikkosanomats linje. Bl.a. valdes ”årets finländare” på detta sätt.

I följande nummer av journalen ingick ett sex sidors reportage om ”gathörnsungdomarna” i Helsingfors. Ingressen till Sakari Räsänen’s artikel Isänmaan toivot (fosterlandets hopp) konstaterar att de ungdomar som syns på bilderna och i texten bara är en liten del av landets ungdom, men att de kanske syns och hörs mest, och att ungdomarna själva tycker folk har en massa uppfattningar om dem, oftast felaktiga, men delvis riktiga. Räsänen citerar deras valspråk, som lyder ungefär ”*framtiden är väl inte så viktig, bara man vet vad man gör i kväll*”.

Valspråket är för övrigt lånat från den franska filmen Les Tricheurs (ordagrant ”fuskarna”, om storstadsungdomar), som visades i Helsingfors hösten 1959.

Positivt om ungdomarna

Ingressen komprimerar andan i det flersidiga reportaget, som ser förvånansvärt positivt på de unga. Den konstaterar att ungdomen, trots vissa hårdingars fel och förbrytelser, inte framstår i en dyster dager, att läget snarare kunde rättas till med föga ansträngning, och att huvudansvaret ankommer på föräldrarna. Artikeln slutar med att konstatera att den synligaste och rörligaste delen av helsingforsungdomarna i grund och botten är sunda, rejäla och fördomsfria.

Journalens pärmbild i färg och de talrika svartvita fotona togs av Pertti Jenytin (f. 1932), som verkade vid pressfotoföretaget Lehtikuva (inom tidningshuset Sanoma Oy) från år 1959 till år 1987.

Ledaren i samma nummer handlar om ungdomar och mode och nämner även den i uppenbart förstäl-

ettei nuoria tule jakaa vaatetuksen perusteella vuohiin ja lampaisiin. Esimerkkinä mainittiin muuan pääkaupunkilainen baari, joka ei tietyn iltahetken jälkeen avaa oviaan ”epäilyttävälle” nuorisolle eli ”nahkatakkipojille”, ”villamyssymisseille” tai ”lättähatuille”. Pääkirjoituksen kirjoittaja kuitenkin väitti, ...*että nykynuorisomme on kansamme parhaiten pukeutuva osa, jos arvosteluperusteeksi otetaan se, että on tajuuttava kehityksen suunta, on paremmin ymmärrettävä pukujen värejä ja viivoja, on osattava yhdistää koristavuus käytännöllisyyteen. Se taju on kanssamme kokonaisuudessaan melko mitätön.* Pääkirjoituksessa viitattiin sosiologeihin MacDougall, James Laver sekä ranskalaiseen Pierre Clergetiin. Pääkirjoitus päättyi MacDougallin lauseeseen: *Kukaan ei ole koskaan pystynyt todistamaan, vaikka asiaa on tieteilisestikin todistettu ja tilastoin tutkittu, että moraalikäytäntöjen noudattamisella sekä vaatemuodin tyyllillä tai vaatteiden runsaudella tai vähyydellä olisi minäänlaista keskinäistä vaikutusyhteyttä.*

Näin jälkikäteen ajatellen voisi jopa väittää, että lehden ”nuorisoteemanumero” johdatteli lukijoiden mielipiteitä ”positiiviseen suuntaan” vaikka nuorisongelmasta lähdettiin liikkeelle. Toisaalta on huomattava, että suuremmassa mittakaavassa Helsingin nuorisongelma tuli julkisuuskeskusteluun vasta hieman myöhemmin 60-luvun alussa. Helsingin ensimmäiset lähiöalueet syntyivät 50-luvun lopulla. Uusilta asuinalueilta puuttuivat palvelut ja nuorilta harrastusmahdollisuudet. Nuorten vapaa-ajanvietto-tavoiksi yleistyi pyöriskely kaupungin keskustassa. Tämä nuorison laajamittainen kokoontuminen keskustaan alkoi huolestuttaa vanhempia, nuorisotyöntekijöitä ja viranomaisia (Ilves 1998, 69). Helsingin ensimmäiset suuret kaupungin vuokra-asuntojen keskittymät valmistuivat 1950/60-lukujen taitteessa Siilitielle ja Maunulaan. Niissä ilmeni kaikenlaisia ongelmia. Siilitien nuorisongelma oli tutkimuksenkin kohteena (Grönholm 1961).

sefull ton de ungas klädsel. Poängen var att man inte skall döma hunden efter håren. Man nämnde som exempel en bar i huvudstaden som efter ett visst klockslag inte längre släpper in misstänkliga ungdomar i stil med skinnknuttar eller andra med trendklädsel. Ledarskribenten påstod rentav att dagens ungdom var den bäst klädda delen av vår nation om man som måttstock tar känsla för utvecklingens riktning, förståelse för klädernas färg och snitt, förmåga att kombinera utsmyckning och praktiskhet – egenskaper som enligt honom var ganska illa företräda bland vårt folk. Ledaren hänvisar till sociologerna MacDougall, James Laver samt fransmannen Pierre Clerget. Slutvinjetten består av MacDougalls påstående att ingen ännu någonsin, trots all forskning och statistik, lyckats bevisa att iakttagande av moralregler skulle ha något samband med en viss klädsel eller en riklig eller knapp garderob.

Så här i efterskott kunde man rentav påstå, att tidningens ungdomstemanummer påverkade läsarna i en positiv riktning trots att man talade om ett ungdomsproblem. Samtidigt bör vi minnas att ungdomsproblemet i Helsingfors steg fram i den allmänna debatten i större skala först lite senare, i början av 1960-talet. De första förorderna i Helsingfors uppstod på 1950-talet. Dessa nya bostadsområden saknade offentlig service och fritidsmöjligheter för de unga. Så det blev allt vanligare bland de unga att hålla till i stadskärnan under fritiden. Då fenomenet blev allt synligare började föräldrar, ungdomsledare och myndigheter småningom oro sig (Ilves 1998, 69). De första stora områdena med kommunala hyresbostäder färdigställdes kring år 1960, vid Igelkottsvägen i Hertonäs samt i Månsas. Där förekom allsköns problem. Ungdomsproblemet vid Igelkottsvägen blev rentav utforskat (Grönholm 1961).

Lähes 32 800 mielipidettä!

Kyselyn tulokset esiteltiin niinkin pian kuin joulukuun numerossa 50 otsikolla ”Tällaista on nuorisomme.” Vastauksia saatiin peräti 32 794! Näistä 5 769 (18 %) oli itse nuorilta, 15–20-vuotiailta ja loput vanhemmilta. Runsailla palkinnoilla oli varmaan suuri osuus hurjaan vastausintoon.

Suurta vastausmäärää tulkittiin lehdessä seuraavasti: *Vaikka lukijoilta pyydettiin melko suuritöistä tehtävää, kymmeneen kysymykseen vastaamista, vastausmäärä kohosi yli kolmenkymmentuhannen. Se kertoo selvästi, miten voimakasta mielenkiintoa nuoriso-ongelmaa kohtaan tällä hetkellä tunnetaan.*

Tulokset esiteltiin suorina jakaumina (”tukkimiehenkirjanpidolla”) eli kuinka moni oli valinnut kunkin vastausvaihtoehdon. Luvut esitettiin erikseen nuorilta vastaajilta ja muilta. Näidenkin laskemisessa on ollut melkoinen työ, joten esim. sukupuolittaisia tai alueellisia eroja ei esitelty. Ehkä yllättävin tulos näin nykypäivän näkökulmasta on se, että nuorten ja muiden mielipiteet eivät juuri eronneet toisistaan. Ainoastaan moottoriurheilua ymmärättäviä oli nuorten keskuudessa selvästi enemmän kuin sitä kurittomuudeksi arvostelevia. Tulosesittelyn otsikot puhuvat puolestaan:

- Ei parempaa eikä pahempaa kuin nuoriso kautta aikain
- Enimmäkseen reippaasti ja sopivasti pukeutunutta
- Tupakanpolton ongelmat
- Alkoholien käyttö huolestuttaa
- Edesvastuuttomuutta ja sukupuolikurin puutetta
- Nuorison musiikkimaku hyväksytään
- Harrastusmahdollisuuksia hieman liian vähän

Nästan 32 800 åsikter!

Resultaten av enkäten framlades redan i december-numret 50, under rubriken Tällaista on nuorisomme, d.v.s. sådan här är vår ungdom. Hela 32 794 svar inkom, varav 5 769 (18 %) från 15-20-åringar, resten från äldre personer än så. De frikostiga prisen var säkert en orsak till att så många svarade.

Om det stora antalet svar konstaterar journalen att intresset för ungdomsproblemet måste vara stort, eftersom så många gjort sig besväret att besvara det tio ganska omfattande frågorna. Över trettiotusen var en mycket hög svarssiffra i en veckotidning i den tidens Helsingfors och Finland.

Resultaten framfördes i form av raka fördelningar, dvs. hur många som valt vederbörande svarsalternativ. En distinktion gjordes mellan unga svarande och övriga. Redan att räkna svaren från över trettiotusen blanketter vart ju ett ansenligt arbete, så inga rön om kön eller område togs med. Det kanske mest förvånande rönet ur nutidsperspektiv är att de ungas och övrigas åsikter inte skilde sig nämnvärt. Men bland de unga fanns betydligt flera sådana som förstod varför motorsport finns än sådana som tyckte denna sport var ofog. Rubriceringen av rönen talar för sig:

- Varken bättre eller värre än ungdomen genom tiderna
- Mest raskt och lämpligt klädda
- Rökning ett problem
- Alkoholbruket oroande
- Ansvarslöshet och brist på sexuell disciplin
- Ungdomens musiksmak godkänns
- Lite för lite fritidsmöjligheter

Kysymyssarjan viimeinen kysymys ”Mikä nuorisossa on silmiinpistävimmän kielteistä ja myönteistä” oli avoin, ts. Siihen sai vastata omin sanoin. Kielteisissä asioissa tulivat esiin edellisten kysymysten teemat tupakasta, alkoholista, huonosta käytöksestä jne. Myönteisinä puolina esiin nousivat seuraaventyypiset: *Ovat itsenäisiä ja huolehtivat itsestään. Hyvin kehittyneitä ja terävä-älyisiä. Aloittavat aikaisin työnteon. Vilkasta ja reipasta. Eivät tee luokkeroa kuten vanhemmat – rikkaat ja köyhät sekaisin. Yritteliästä ja halu riippumattomuuteen. Kehittynyt keskustelemaan monista asioista paremmin kuin edelliset nuorisopolvet. Nuorisolla on huumorintajua. Nuorisolla on hyvä yleissivistys. Niin henkisesti kuin ruumiillisesti paremmin kehittyntä kuin edellinen sukupolvi.*

Kilpailun muotoon laaditun mielipidetiedustelun pääpalkinnot menivät abiturienttityölle Heinolaan ja metsäteknikolle Kuhmoisiin. Abiturientin teki mieli lähteä palkintorahoilla *Andalusian aurinkorannikolle, jossa voi käytännössä puhua vieraita kieliä ja lopulla rahalla haluttaa hankkia ainakin oma ompelukone.* Kouluhipoissa hän ei käynyt, koska niissä kuuli *huonoa musiikkia ja hölmöä jiveä.* Metsäteknikon haaveilema Itävallan alppimatka *taitaa sittenkin muuttua tavaraan, joko mopediin tai sitten moottoriin.*

Svaren till den sista frågan, som gällde vad som var mest iögonenfallande negativt resp. positivt hos de unga var fritt formulerade. Bland det negativa framträdde tobaks- och alkoholvanor och dåligt uppträdande m.m.. Bland det positiva anfördes bl.a. att de unga är självständiga och tar vara på sig själva, att de är välutvecklade och fiffiga, att de börjar jobba tidigt, är livliga och raska. De känns inte vid klassskillnader som sina föräldrar – man är inte ”rik” eller ”fattig”. De är företagsamma och vill vara oberoende, de är bättre än tidigare generationer på att diskutera saker och ting. De har humor och allmänbildning och är både andligen och kroppsligen bättre utvecklade än föregående generation.

Huvudvinsterna i svarslotteriet gick till en kvinnlig abiturient i Heinola och en skogstekniker i Kuhmois. Abiturientskan ville för prispengarna åka till solkusten i Andalusien, ”där man kunde öva främmande språk i praktiken”, och för resten av pengarna ville hon köpa ”åtminstone en symaskin”. Hon gick inte på skolhippor, för där hörde man bara ”dålig musik och idiotisk jive”. Skogsteknikern, som drömt om en resa till österrikiska alperna, kom fram till att ”det väl nog kanske ändå blir någonting praktiskt, en moped eller en motor”.

Lähteet/viitteet: | Källor/referenser:

Grönholm Leo (1961): Siilitien nuoriso-ongelma. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia N:o 8.

Ives Kirsi (1989): Stadi ja sen nuoret. Nuorisotyötä Helsingissä 1948–1997. EDITA, Helsingin kaupungin nuorisoasian-keskus.

Räsänen Sakari (1959). ”Isänmaan toivot”. Viikkosanomat, No 47, s. 12–17.

Viikkosanomat No 46/1959 (13.11.1959). ”Mitä mieltä Te olette Suomen nuorisosta?” Kansalaiskyselyn esittely, kilpailusäännöt, palkinnot ja kyselylomake, s. 10–13.

Viikkosanomat No 47 (20.11.1959). Pääkirjoitus ”Nuoriso ja pukeutuminen”, s.11.

Viikkosanomat No 50/1959 (11.12.1959). ”Tällaista on nuorisomme”, s. 31–33.